

fugor för orgel eller klavecin», och »6 dubbelfugor för orgel eller klavecin». Den engelska orgelskolan får under denna period, som räknas från Roseingrave och varar till Wesley, ett oväntat företräde framför de övriga länderna. I Tyskland levde nu Albrechtsberger, Vogler, Rink m. fl. medan England hade Stanley, Cook, Samuel Wesley, Crotch, Thomas Adams och Samuel Sebastian Wesley. De flesta skrevo mera för klavecin än orgel och oftare för konsertbruk än för gudstjänst. Även preludierna voro ofta i världslig stil. När West utgav sina serier »Old English Organ Music» avsåg det närmast kyrkoorgeln och den kyrkliga stilen, men 18:de århundradets världsliga stil spåras också häri. De engelska orgelmästarna ansågo ej den stränga fugaformen såsom det enda lycksaliggörande utan använde även andra former, såsom variation och fantasi m. fl. West's serier innehålla en del fugerade satser av Keeble, Croft, Cooke, Greene, Travers och Walond. De flesta äro i fri stil och mera fugettartade än egentliga fugor. Thomas Adams skrev bl. a. en Fantasi i c moll med dubbelfuga. (Gauss Orgelkompositionen).

Sin höjdpunkt nådde den engelska skolan med Samuel Wesley och Samuel Sebastian Wesley. Samuel Wesley skrev Preludium och fuga i A dur, Preludium, Air och Gavotte, samt Preludium i C dur, alla arr. av West och utkomna på Novellos edition. Det utmärkta temat i A dur fugan är särskilt värt att beaktas. Samuel Sebastian Wesley har skrivit en fuga i ciss moll och ett lyriskt stycke i G dur. Båda utkomna på Augeners förlag. Mest kända äro nog Samuel Sebastians »Choral Song and Fugue», ehuru dessa ej äro bland hans bästa alster. »Cecilia» editionen har utgivit en samling fugor av dessa båda mästare.

I våra dagar då det forskas så mycket inom orgelkompositionens område få vi hoppas någon skall intressera sig även för dessa här omnämnda ancient organmasters and their works.

Gunhild Schedin.

Julkalendrarna.

Julen är de kyrkliga kalendrarnas tid. Är efter år gå de ut i högst aktningvärda upplagor, bildande ovedersägliga bevis för att samhörighetskänslan inom stiftet icke är död.

I den översikt över den sista helgens julkalendrar, som här skall givas, kommer ej det för dem alla gemensamma: betraktelserna, de kyrkliga krönikorna, årets minneshögtider — här lika med Gustav Adolfsminnet —, biografierna över de hädangångna o. s. v. — att behandlas. Denna redogörelse vill allenast ge en sammanfattning av sådana uppsatser som be-

röra frågor, vilka ligga denna Tidskrift nära.

Börja vi vår rundvandring genom stiftet söderifrån så erbjuder *Lunds stifts julbok* (24:e årg. Pris 2:25, rekv. från Förlagsaktiebolaget, Malmö) två i sådant hänseende beaktansvärda uppsatser: Docent D. Helander skriver om Kyrkans böneskatt och ger prov på böner från skilda tidevarv. Kyrkoherde Sigurd Westman skildrar en kyrkmålare i Skåne — Hugo Gehlin och hans arbete för prydnade av skånska kyrkor med konst. Uppsatsen är rikt och väl illustrerad.

Wäxjö stifts hembygdskalender (23:e årg. Distr. av bankkassör H. Eckerbom, Växjö) är de goda biografiernas kalender. Bland präster få Svalander och Schartau värdiga och intressanta livsteckningar. En rad lekmanngestalter skymta.

Den stolta historia gutarnas ö äger, får man ett starkt intryck av i professor N. Lithbergs uppsats om »Gotlands kristnande», återgiven i *Julhälsning till församlingarna i Visby stift* (10:e årg. Pris 0:—. Gotlänningens boktryckeri, Visby). Dess bondekyrkas upprinnelse och förbindelse med Norge genom Helge Olof blir där levande. Reformationens och dess efterföljares inflytande på kyrkointeriören har av amanuens Bengt Söderberg gjorts till föremål för en undersökning och slutligen bör nämnas prosten Carl Kihléns uppsats om andliga övningar, ett kapitel praktisk kristendom.

Göteborgs stift statar med två julböcker. Den äldre: *Julhälsningar till församlingarna från präster i Göteborgs stift* (22:a årg. 2:—. Göteborgs Stiftstidning, Göteborg), innehåller bl. a. utförliga skildringar av Lommelands församlings fåfånga kamp mot kyrkoherdens, biskopens och överhetens vilja för att få behålla den gamla kyrkan, och sedan dess möda att få en ny till stånd samt av tillblivelsen av Krokstrands kapell — ett nytt gudshus vid gränsen mot Norge. Den yngre kollegan *En julbok till församlingarna i Göteborgs stift* (6:e årg. 2:—. Kommunnister K. Nordborg, Axelfors) har redan hunnit växa ut och bli den digraste av alla julkalendrar. Ur dess innehåll må av biografierna framhållas en om konstnären Vilhelm Sjölander samt stiftskrönikan som här innehåller en omsorgsfullt gjord översikt av restaureringar, gåvor till kyrkorna m. m.

Karlstads stifts julbok (Hj. Petterssons bokhandel, Karlstad) har en betydlig del ägnad åt diakoni och till ett föredrag över Waldenströms försoningslära. Några

anteckningar om minnen av släkten Kolt-hoff i Alsters kyrka ha ett visst intresse utöver stiftsgränserna. Psalmdiktaren Brorsson får en biografi.

Skaradomen upplyst till julotta är den väl gjorda omslagsvignetten till *Julhälsningar till församlingarna från präster i Skara stift* (27:e årg. 1:75. Rekv. hos Lektor J. Sandler, Skara). Vilken avundsvärd rikedom på gamla, förnämlda och väl bevarade eller värdigt återställda kyrkor, som Skara stift äger, låta uppsatserna om Tvänne Källandskyrkor (N. Kedum och Lavad) samt om Älgårns kyrka ana. Båda uppsatserna kunnigt och fint skrivna av församlingsherdarna. D:r Ternstedt berättar om en märklig kyrkobyggare, Adolf Kjellström, vars namn knutits framför allt till Örebro St. Nikolai kyrkas restaurering och dess Olaus Petri kyrkas tillblivelse.

I stiftet på andra sidan Vättern har katedralen nyss firat 700 årsjubileum. Minnet ger återljud i *Julhälsningar till församlingarna i Linköpings stift* (29:e årg. 2:—. Rekv. hos Intendent W. Sondén, Linköping.). Ett hyllningskväde till Domkyrkan, föremålet för hans ungdoms kärlek och hans mannaålders forskningar, är professor A. Romdahls uppsats om Stiftskyrkan. Landsfiskal S. Pira skriver om Säby nyrestaurerade kyrka.

En väl tecknad erinring från kyrkosångsmötet 1927 i Linköping ingår i den serie av minnen från templet och klockors malm, som intar en förnämlig plats i »*Till hembygden*», en *julhälsning till församlingarna från stiftsrådet i Strängnäs stift*. (29:e årg. 2:—. Amanuens G. Svengren, Strängnäs.) Två nyrestaurerade kyrkor: Mosjö och Österåker minnestecknas och tillblivelsen av ett värdigt församlingshem skildras.

Rik omväxling i ämnesvalet, ovanligt allmän-intressant, stilistiskt förnämliga bidrag och utmärkt utstyrsel präglar *Julbok för Västerås stift* (27:e årg. 1:75. Julbokens Expedition, Västerås.) Inför fler-

talet uppsatser vore det lockande att stanna. Länsarkitekt N. Dahlander ger praktiska anvisningar om kyrkogårdskultur. En dråplig sockenkrönika ges i Västmanfors kyrkas historia. Fil. lic. Assar Jansson skildrar den nyrestaurerade Sala sockens kyrka, en av Västmanlands märkligaste med målningar av Albertus Pictor, och altarskåp från Bryssel. Rik på dyrbarheter är ock den originellt byggda Aspeboda kyrka, likaledes nyrestaurerad, och här skildrad av hennes kyrkoherde. Transtrands kyrkas 100-åriga historia berättas av redaktör E. S. Lundh. Denna julbok är den enda som också givit plats för en skildring från stiftets kyrkosångs-förbunds verksamhet.

Härnösandsstiftets julbok »Från ådalar och fjäll» (19:e årg. 1:75. Sundsvalls tidnings A.-B. i distr.) bjuder inom ett vackert omslag bl. a. en hymnologisk studie av professor H. S. Nyberg över Wallins himmelfärdspsalms, som ställer in den i ett väldigt idé- och religionshistoriskt sammanhang. Ett utmärkt uppslag för en julkalender är fru A. Löfvenmarks uppsats om symboliken i målningarna i Ströms kyrka, även om målningarna, av reproduktionerna att döma, ej stå på höj-

den av vad som bör begäras av kyrkonkonst. Slutligen ger docent Ernst Arbman i sin skildring av Allmogemusiken, kyrkan och väckelsen åtskilligt att tänka över: väckelsen förtrampade somligstades den gamla inhemska musikkulturen, med dess rötter i folkvisa och kyrkosång och bröt väg för amerikanskt och anglosaxiskt gods.

»Så skall en kyrka på landet se ut.» Man är ganska beredd att instämma i det omdömet, kanske med tillägget »åtminstone i Norrland», som fälles om kyrkan i Kågedalens nybildade pastorat i kontraktsposten Fellströms uppsats i det nordligaste stiftets kalender »Från bygd och vildmark» (19:e årg. 2:—. Appelbergs boktr., Uppsala.) Bilderna av både exteriör och interiör av detta nya Gudshus låta en ana att enkelheten och värdigheten i denna kyrkostil, med rötter i äldre svensk kyrkobyggnadskonst kommer att tilltala ej blott nutiden. Av kalenderns övriga innehåll må framhållas den sammanfattande redogörelsen för kyrkligt liv i Nedre Tornedalen 1675—1809 efter kyrkoherde Kaarlo Airas avhandling på finska samt den gripande skildringen »Det svåra steget» av kyrkoherde Bergfors.

A. Adell.

Recensioner.

Hymnologi.

E. E. Ryden, *The Story of Our Hymns. Augustana Book Concern. Rock Island, Illinois. First Edition, Dec. 1930, Second Ed., Apr. 1931.*

Pastorn vid Gloria-Dei-kyrkan i S:t Paul, Minnesota, Ernest Erwin Ryden har företagit sig den prisvärda uppgiften att söka upplysa sina trosfränder inom Augustanasynoden om ursprunget och utvecklingen av den evangelisk-lutherska och den allmänkristna församlingssången, och frukten av hans studier i ämnet föreligger

i en prydlig volym på 504 oktavsidor med tre nyttiga register å de sista 30 sidorna.

En bibliografi ger kännedom om förf:s källor. Rec. måste erkänna, att de flesta av dessa äro honom obekanta. En del har det kanske sina svårigheter att här i Sverige komma över: Louis F. Bensons arbeten har jag t. ex. icke lyckats uppbringa genom svensk bokhandel. Emellertid är det glädjande, att förf. å sin sida icke blott känner biskop Lövgrens kyrkohistoria, E. N. Söderbergs välskrivna och vackra verk »Den kristna psalmen» och E. J. Ekmans »Inre Missionens historia»